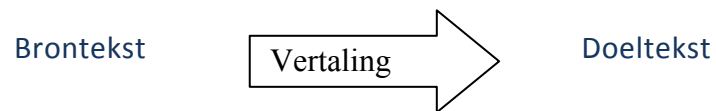

Les 1. Het equivalentiebegrip in de geschiedenis van het vertalen

1 Vooraf

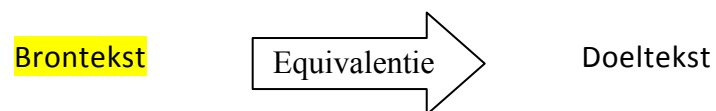
Basiselementen vertaalrelatie

2 Bron- en doeltekst in de vertaalgeschiedenis

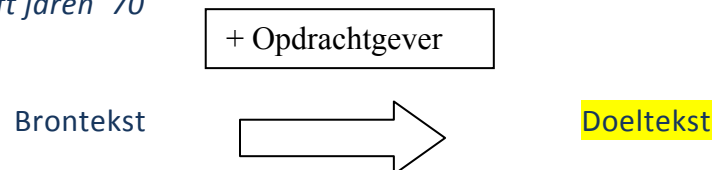
2.1 De heilige brontekst

Tot jaren '70

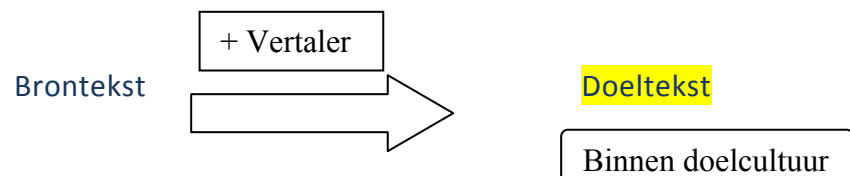

2.2 De doeltekst komt op de voorgrond

Vanaf tweede helft jaren '70

Vanaf jaren '90

3 Het concept 'equivalentie'

3.1 Lexicale opvatting van equivalentie

3.1.1 Het concept in het gewone vertaalvertoog

(1) Ken je het equivalent voor dat woord in het Spaans?

(2) *Maison* is het Franse equivalent van het Nederlandse *huis*.

(3) Kijk eens in het woordenboek of er een equivalent bestaat voor het Engelse woord *sales manager*.

(4) Is die vertaling wel volledig equivalent aan de brontekst?

3.1.2 Een strikte definitie

(5) Voor elke x en elke y geldt: als $R(x,y)$ geldt, dan geldt $R(y,x)$

(6) $p \equiv q$ staat gelijk met : $(p \rightarrow q) \& (q \rightarrow p)$

(7) a Fien zal slagen als ze voor haar examen een voldoende heeft
b Om te slagen moet Fien een voldoende halen

(8) a Fien heeft voldoende voor haar examen \rightarrow Fien slaagt
b Fien slaagt \rightarrow zij heeft een voldoende voor haar examen

3.1.3 De beperkingen van een strikte definitie

(i) Onrealistische verwachtingen: terugvertaalbaarheid

(9) Vertaling is een proces dat in één richting verloopt en dus *irreversibel* is. Terugvertaling zal altijd een andere doeltekst dan het origineel opleveren. Bijgevolg kan de term equivalentie slechts in onechte zin op de relatie vertaling-origineel van toepassing zijn. (Van den Broeck 1999: 213)

Brontekst (NL) (<i>Focus Knack 31-01-2001</i>)	Vertaling in het Frans	Terugvertaling (NL)
1 Kevin Spacey, die totnogtoe zijn rollen goed wist te kiezen, speelt een leraar die zijn leerlingen de opdracht geeft iets te zoeken om de wereld te verbeteren.	Kevin Spacey, qui a eu l'art jusqu'ici de trouver de bons rôles, joue un prof qui demande à ses élèves d'accomplir l'une ou l'autre bonne action en vue de rendre le monde meilleur.	Kevin Spacey die er tot nog toe behoorlijk in slaagde goede rollen te vinden, speelt een leraar die zijn leerlingen vraagt een of andere goede daad te stellen om de wereld te verbeteren.
2 Trevor (Haley Joel Osment, die in The Sixth Sense dode mensen zag) stelt zich als doel drie individuen uit de nood te helpen.	Trevor (rôle joué par Haley Joel Osment, qui dans The Sixth Sense voyait les morts) se donne pour mission de venir en aide à trois personnes.	Trevor (een rol van Haley Joel Osment die in The Sixth Sense doden zag rondwaren) stelt zichzelf ten doel drie personen te hulp te schieten.
3 Zij zullen elk op hun beurt drie medemensen de hand reiken.	Celles-ci tenteront à leur tour de porter secours à trois autres de leurs semblables.	Deze proberen op hun beurt de helpende hand te bieden aan drie anderen.
4 Zodoende ontstaat een ketting van naastenliefde en wordt het onrecht uit de wereld gebannen.	Ainsi se constituera une chaîne d'amour qui permettra de buter l'injustice hors du monde.	Zo ontstaat een liefdesketen waardoor onrechtvaardigheid uit de wereld wordt geholpen.

Illustratie 7.1 Terugvertaling

- (ii) Het concept 'equivalentie' vooronderstelt het begrip 'vertaling' en omgekeerd
- (10) translation: the replacement of textual material in one language (SL) by equivalent textual material in another language (TL) (Catford 1965: 20)

3.1.5 *Kritiek op het strikte equivalentiebegrip*

3.2 Vertaalkundige equivalentie

3.2.1 *Wat het niet is*

3.2.2.1 Equivalentie is geen identiteit

(11) Equivalentie impliceert: invariant + verschil.

(12) NL *Het verdriet van België* / FR *Le chagrin des Belges*

3.2.2.2 Equivalentie is geen correspondentie

- (13) NL Alle mensen zijn gelijk – EN All people are equal
- (14) FR J'ai laissé mes lunettes sur la table - NL Ik heb mijn bril op de tafel laten liggen
- (15) The impression from the document is that the commission is at a loss.
- (16a) ?? De indruk van het document is dat de commissie zich geen raad weet.
- (16b) Equivalent 1 Het document <xS> wekt de indruk dat de commissie zich geen raad weet. [een ander element wordt subject gemaakt, met aanpassing van het werkwoord tot gevolg]
- (16c) Equivalent 2 Uit het document <iA> blijkt dat de commissie geen raad weet. [het subject van 3b is nu een adverbiaal element geworden, wat alweer met een andere werkwoordkeuze gepaard gaat]

3.2.2 *Wat het wel is*

3.2.2.1 Introductie van **culturele en communicatieve** component: Nida (1964, 1969)

3.2.2.2 Verruiming naar **functionele** dimensie (Duitse Neuorientierung)

(17) Übersetzen ist also für uns *nicht* das Austauschen von einzelnen sprachlichen Zeichen oder Ketten von Zeichen ("Wörter" und "Sätzen") mit dem Ziel, irgendeine vorgegebene "Äquivalenz" auf dieser Ebene der Zeichen herzustellen" (Hönig & Kussmaul 1982: 14)

(18) Functionele equivalentie

DU	FR	EN	NL
			Functioneel E:
Semant E:	FR chien méchant	*bad dog	*stoute hond

	DU bissiger Hund	*dog that bites	*bijtgrage hond
Functioneel E:		beware of the dog	gevaarlijke hond

3.2.2.3 Boodschap als tertium comparationis

3.3 Samenvatting en poging tot definitie

3.3.1 Equivalentie als uitgangspunt

(19) **Equivalentie** is dan

de relatie die de principiële *vergelijkbaarheid* garandeert tussen twee teksten, in principe in verschillende talen, die samen een duo vormen op het gebied van boodschap, functie, communicatief effect. Die vergelijkbaarheid geldt op micro- en op macro-niveau.

3.3.2 Equivalentie als relatie tussen duoteksten

(20) a single text in two dimensions, each of which is a language (Harris 1988: 8).

Bibliografie

- Baker, Mona 1992, *In other words. A coursebook on translation*. London/New York: Routledge
- Brondeel, Herman 1998, *Vertaalroutines Engels-Nederlands*. Verschenen als *TT-M Cahier* 3. Gent: Mercator Hogeschool (Catford 1965: 20)
- Harris, Brian 1988, 'Bi-text, a new concept in translation theory'. In: *Language Monthly* 54, 8-10.
- Hönig, Hans & Paul Kussmaul (1982), *Strategie der Übersetzung. Ein Lehr- und Arbeitsbuch*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Ladmiral, J.R. 1979, *Traduire: théorèmes pour la traduction*. Paris: Payot.
- Lederer, Marianne 1994, *La traduction aujourd'hui. Le modèle interprétatif*. Paris: Hachette
- Newmark, Peter 1981, *Approaches to Translation*. Oxford/New York: Pergamon.
- Nida, Eugene A. 1964, *Toward a Science of Translating. With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating*. Leiden: E.J. Brill.
- Nida, Eugene A. en C. Taber 1969, *The Theory and Practice of Translation*, Leiden: E.J. Brill.
- Reiss, Katharina en Hans J. Vermeer 1984, *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*. Tübingen: Niemeyer.
- Snell-Hornby, Mary 1988, *Translation Studies: An Integrated Approach*. Amsterdam/Philadelphia: J. Benjamins.
- Stecconi, Ubaldi 1994, 'Semiotics in Translation Teaching', lezing op de conferentie *Problems and Trends in the Teaching of Interpreting and Translation* (Misano Adriatico, september 1994).
- Toury, Gideon 1995, *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Van den Broeck, Raymond 1999, *De vertaling als evidentie en paradox*. Antwerpen: Fantom.
- Vandeweghe 2005, *Duoteksten. Inleiding tot vertaling en vertaalstudie*. Gent: Academia Press.